

Samarbejdsprogram for **uddanning, forskning og språk 2025–2030**

Styrke Norden som uddannelses- og
forskningsregion

Innhold

Förord	3
Innledning	4
Politiske prioriteringer	7
Mål 1: Alle i Norden skal ha tilgang på utdanning av høy kvalitet, fra tidlig alder gjennom hele livet, uavhengig av bakgrunn	10
Mål 2: Fremtidens utdanninger i Norden skal reflektere samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov	12
Mål 3: Nordisk forskning skal ha høy internasjonal kvalitet, sikre god kunnskapsberedskap og gi ny kunnskap på strategisk viktige områder for Norden	14
Mål 4: Som nordisk fellesskap skal vi bevare og utvikle alle våre språk og språkfellesskap	16
Mål 5: Norden skal fremmes som en integrert utdannings- og forskningsregion	18
Samarbeidsprogrammets evaluering	20
Om denne publikasjon	21

Denne publikasjonen finnes også som en webtilgjengelig online-versjon:
<https://pub.norden.org/politiknord2024-762>

Förord

Lotta Edholm, skolminister i Sverige, Johan Pehrson, utbildningsminister i Sverige og Karen Ellemann Generalsekreterare, Nordiska ministerrådet

Samarbetet inom Ministerrådet för utbildning och forskning, MR-U, utgår från att samarbete kring utbildning, forskning och språk är viktiga redskap för att möta nationella och internationella utmaningar. Målet är att det nordiska samarbetet ska skapa bättre förutsättningar för utbildning och forskning av hög kvalitet.

Norden delar en grundläggande värdegemenskap, en stark demokratisk tradition och gemensam historia, men våra länder är samtidigt tillräckligt olika för att vi ska kunna jämföra och lära av varandra. Det är just genom att stå tillsammans som vi utvecklas och står starkare.

Utbildning, forskning och språk är väsentliga för att lösa samhällsutmaningar, men utmaningarna kan inte lösas av varje land för sig. Det är också viktigt att samverkan sker med det nordiska samarbetet inom områden som kultur, integration och arbetsliv. Det gäller särskilt stora komplexa samhällsutmaningar, där Norden som helhet kan bli ännu bättre: Utbildar vi klokt, till det bästa för individen och samhället? Kan vi förutse de bästa lösningarna och göra tydliga prioriteringar? Utnyttjar vi den potential vi har i de nordiska länderna?

Detta samarbetsprogram anger riktningen för det nordiska samarbetet och speglar de nordiska skol-, utbildnings- och forskningsministrarnas prioriteringar för samarbetet fram till och med 2030.

Samarbetsprogrammet är ambitiöst. Det visar att det nordiska samarbetet har en relevant utgångspunkt och står starkt. Samtidigt är det väsentligt att ytterligare stärka samarbetet. De mål vi har satt upp är därför också ett uttryck för det ansvar vi som ministrar har att göra tydliga prioriteringar och sätta en tydlig agenda för ett stärkt samarbete. Vi hoppas att samarbetsprogrammet bidrar till att stärka det nordiska samarbetet på alla nivåer.

Lotta Edholm
Skolminister, Sverige

Johan Pehrson
Utbildningsminister,
Sverige

Karen Ellemann
Generalsekreterare,
Nordiska ministerrådet

Innledning

I 2019 vedtok de nordiske statsministrene en felles visjon om at Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region innen 2030. Arbeidet i Nordisk ministerråd vil derfor bidra til å realisere visjonen gjennom initiativer innenfor de tre strategiske prioriteringene: et grønt Norden, et konkurransedyktig Norden og et sosialt bærekraftig Norden.

Nordisk samarbeid om utdanning, forskning og språk er avgjørende for at vi kan bygge demokratiske og motstandsdyktige samfunn preget av ny kunnskap, samhold og gjensidig tillit – og for at Norden fortsatt kan være en av verdens mest integrerte regioner. Klima- og miljøendringer, sosial ulikhet og en stadig eldre befolkning er noen av utfordringene som setter press på velferdsstaten i alle land i Norden. Samtidig vil også nye og ukjente nasjonale og internasjonale utfordringer og kriser teste de nordiske velferdssamfunnene.

Gjennom skole og utdanning får de nordiske borgere kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjør dem i stand til å delta i demokratiske prosesser. Grunnlaget for aktiv deltakelse legges tidlig – allerede fra barnehagen (dagtilbud/førskole/småbarnspedagogikk) blir man del av et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Forskning og kunnskapsbygging er viktig både gjennom resultatene de bidrar med, og ved å vise frem verdien av kritisk refleksjon og meningsbrytning.

Utdanning, forskning og språk er ett av kjerneområdene til Nordisk ministerråd og spiller en avgjørende rolle i å realisere ambisjonene i Visjon 2030, og for at Norden og det nordiske samarbeidet skal stå bedre rustet overfor fremtidens kriser. Samarbeidet dekker hele utdannings-spekteret fra barnehage til høyere utdanning, og livslang læring, samt forskning og språk. Samlet bidrar utdanning, forskning og språk til Norden som en demokratisk region ved å bygge tillit, identitet og fellesskap, og til å styrke mulighet for refleksjon og kritisk meningsutveksling.

Samarbeidsprogrammet for Ministerrådet for utdanning og forskning beskriver politiske prioriteringer og målsettinger for perioden 2025–2030.

Målene i samarbeidsprogrammet understreker at Norden scorer høyt på flere parametere, men at det er behov for en styrket innsats. For en god omstilling må vi ha som ambisjon at utdanningen i Norden er av høy kvalitet, at alle får gode grunnleggende ferdigheter, og at alle møter en barnehage-, skole- og studiehverdag som bidrar til deltakelse i demokratiet, og motvirker utenforskap og desinformasjon. Utdanningen i Norden skal sørge for utdanningsmuligheter for hele befolkningen, fra tidlig alder gjennom hele livet, og vi må ha en utdanning som også beveger seg i takt med behovene i arbeidslivet. Det må fortsatt være forskning av høy internasjonal kvalitet og samfunnsrelevans, og en språkpolitikk som gir identitet og konkurransekraft.

Nordisk råd, sivilsamfunnet og øvrige relevante aktører har vært involvert i utviklingen av samarbeidsprogrammet. MR-U har mottatt anbefalinger og innspill fra nasjonale og nordiske interesseaktører og organisasjoner. Dette inkluderer også anbefalinger fra unge i Norden, blant annet gjennom arrangementet Nordens ungdomsmåned i november 2023.

Det nordiske samarbeidet skal ses i sammenheng med Nordisk ministerråds øvrige styrende dokumenter, herunder Visjon 2030. Tverrgående perspektiver som for eksempel bærekraftig utvikling, likestilling og barn og unges rettigheter til å bli hørt og inkludert, skal ivaretas i gjennomføring av alle innsatser der det er relevant. Funksjonshinderperspektivet, inkludering og tilgjengelighet skal også ivaretas i arbeidet.

Samarbeidsprogrammet er basert på Nordisk ministerråds oppdrag om å bidra til å realisere visjonen om å gjøre Norden til verdens mest bærekraftige og integrerte region innen 2030. Hele Nordisk ministerråd arbeider for å nå visjonen gjennom de tre strategiske prioriteringene.

Samarbeidsprogrammet setter rammene for all aktivitet under Ministerrådet for utdanning og forskning. Samarbeidsprogrammet ble godkjent av Ministerrådet for utdanning og forskning 19. august 2024 og gjelder frem til 31. desember 2030.

Vår visjon 2030

Et **konkurransedyktig** Norden

Sammen vil vi fremme grønn vekst i Norden basert på kunnskap, innovasjon, mobilitet og digital integrering.

Et **grønt** Norden

Sammen vil vi fremme en grønn omstilling av samfunnene våre og arbeide for karbonnøytralitet og en bærekraftig sirkulær og biobasert økonomi.

Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region

Et **sosialt bærekraftig** Norden

Sammen vil vi fremme en inkluderende, likestilt og sammenhengende region med felles verdier og styrket kulturutveksling og velferd.

All virksomhet i Nordisk ministerråd skal bidra til å oppfylle vår visjon om at Norden skal være verdens mest bærekraftige og integrerte region i 2030.

Samarbeidsprogrammet beskriver hvordan sektoren vil arbeide med de tre strategiske prioriteringsområdene.

Politiske prioriteringer

De politiske prioriteringene i samarbeidsprogrammet springer ut fra utfordringer som er felles for Norden samt hvor de nordiske landene i fellesskap kan bidra med løsninger og nordisk merverdi.

Utgangspunktet i Norden for å møte samfunnsutfordringene er godt. De nordiske landene har et godt barnehage-, skole- og utdanningstilbud, og en høyt utdannet befolkning. Landene investerer en høy andel av BNP i forskning og utdanning, samlet sett har de nordiske landene høyere utdanningsinstitusjoner som er konkurransedyktige på internasjonale rangeringer, og Norden er en region med generelt god tillit til forskning og kunnskap. Alle de nordiske landene deltar aktivt i europeisk forskningssamarbeid, har sterke fagmiljøer av internasjonal kvalitet, og scorer høyt på innovasjon. Norden har et rikt språkmangfold, og en felles skandinavisk språkforståelse gir Norden en konkurransefordel sammenliknet med andre regioner.

Samtidig skal utdanning og forskning imøtekomme flere hensyn. På den ene siden har utdanning og forskning som mandat å fremme verdien av kunnskap, individets dannelse, meningsdannelse, og sosialisering. Samtidig skal utdanningene og forskning i økende grad møte samfunnets behov for omstillingsdyktig arbeidskraft, ha samfunnsrelevans og være et verktøy for å finne svar på dagsaktuelle og fremtidige problemstillinger.

Det medfører et sammensatt bilde, som understreker behovet for utdanning og kunnskap, og stiller krav til å tenke nytt. De nordiske landene har generelt en høy kvalitet på utdanningene, og scorer over EU-gjennomsnittet på internasjonale undersøkelser på grunnleggende ferdigheter. Både statistikk og internasjonale undersøkelser viser imidlertid at nivået på grunnleggende ferdigheter er nedadgående i Norden, og utdanningshverdagen påvirkes også i økende grad av andre faktorer, som sosial, språklig og kulturell bakgrunn og sosiale medier. Forskjeller mellom jenter og gutter kan gi utslag på skoleprestasjoner, tilhørighet i skolen, og utdanningsvalg, og det er utviklingstrekk mot økende sosial ulikhet, og større mistriivsel, bekymringsfullt skolefravær og frafall for barn og unge. De nordiske landene har et økende antall sårbare barn og unge med sammensatte problemer.

Inntoget av ny teknologi og digitalisering preger i tillegg utdannings- og forskningssystemet i stadig større grad – dette gir usikre konsekvenser, men også potensielle muligheter. Digitale teknologier, herunder kunstig intelligens, kan påvirke sentrale aktører og prosesser i demokratiet, men også skape fornyelse og innovasjon. Fremover vil det være et stort behov for å sette nødvendige rammer og finne rett nivå for hvordan teknologien tas i bruk i utdanningen og i forskningssystemene.

Fremtidens arbeidsliv vil bære preg av det grønne og digitale skiftet, med nye yrker og arbeidsmåter. Å ta utdanning vil derfor fortsatt være viktig, både for å oppgradere befolkningens eksisterende kompetanse og få flere til å delta i arbeidslivet. Norden har likevel et for kjønnsdelt utdanningssystem og arbeidsmarked, og det er voksende utfordringer knyttet til at mange faller utenfor utdanning og arbeidsliv, samt

gjennomføring og frafall, særlig på yrkesfag. Selv om andelen unge som ikke får en ungdomsutdanning eller kommer i arbeid, er lavere enn gjennomsnittet blant OECD-landene, er det likevel en altfor stor andel som ikke er inkludert eller får realisert sitt potensial. Framskrivninger viser også at Norden vil få en særlig utfordring i å rekruttere yrkesgrupper som samfunnet trenger i fremtiden, som lærere, pedagoger, sykepleiere og annet helsepersonell, personer med IT-kompetanse og ingeniører. For Norden betyr det at det vil være for få mennesker i sentrale yrker til å opprettholde nivået på velferdssamfunnet og sørge for omstillingen vi trenger.

Forskning blir en stadig viktigere del av samfunnsutviklingen, og er en nøkkel til å lykkes med innovasjon, og det grønne og digitale skiftet. De nordiske landene har sterke fagmiljøer og grønn omstilling, hav, velferd- og helse og Arktis er eksempler på sentrale temaer som de nordiske landene allerede jobber sammen om. Samtidig er det mange forskningsaktører i Norden og stor konkurranse om forskningsmidler. Geopolitiske spenninger øker behovet av kunnskap og bevissthet om ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid. Statistikk viser også andre utfordringer, som fortsatt usikre karriereveier for forskere og et kjønnsdelt akademia.

Nordisk samarbeid om utdanning, forskning og språk er avgjørende for at vi kan bygge demokratiske og motstandsdyktige samfunn preget av ny kunnskap, samhold og gjensidig tillit – og for at Norden fortsatt kan være en av verdens mest integrerte regioner.

Ett av særtrekkene ved det nordiske samarbeidet er den skandinaviske språkforståelsen. Språkene har sterke koblinger til kultur og tradisjoner og er viktige identitetsmarkører. Forskning og undersøkelser viser imidlertid at den skandinaviske språkforståelsen er varierende eller nedadgående, og språkene i Norden utfordres av bl.a. av internasjonalisering og migrasjon, og store trender innen digitalisering, med bl.a. fremveksten av kunstig intelligens. Dette er en utfordring, men også en mulighet til å styrke felles interesse og kunnskap for nordisk språkpolitikk frem mot 2030. Språkmangfoldet i Norden styrkes i tillegg av urfolksspråk, og andre språk med særegen historie og status. Til sammen er språk avgjørende, både for å fremme identitet og mobilitet, og som ett av de viktigste grepene for integrering i de nordiske landene.

Utfordringsbildet er ikke isolert til Norden. De nordiske landene har likevel en rekke fellestrekk og en sterk tradisjon for samarbeid. Dette gjør samarbeidet innenfor Nordisk ministerråd særlig egnet for å dele erfaringer og finne fellesløsninger på komplekse problemer, på en mer effektiv måte enn hva som er mulig på andre internasjonale arenaer. Det gir også Norden mulighet til å bli en politisk og faglig foregangsregion.

Ministerrådet for utdanning og forskning har vedtatt mål og delmål for arbeidet i perioden 2025–2030. De politiske prioriteringene setter rammen for aktiviteter på politikkområdet i det nordiske samarbeidet. Dette betyr at målene er grunnlaget for initiativer som iverksettes av sektoren.

Mål og delmål

Ministerrådet for utdanning og forskning har vedtatt mål og delmål for arbeidet i perioden 2025–2030. De politiske prioriteringene setter rammen for aktiviteter på politikkområdet i det nordiske samarbeidet. Dette betyr at målene er grunnlaget for initiativer som iverksettes av sektoren.

Mål 1: Alle i Norden skal ha tilgang på utdanning av høy kvalitet, fra tidlig alder gjennom hele livet, uavhengig av bakgrunn

Norden skal fortsatt være en globalt sterk utdanningsregion i 2030, hvor det er gode utdanningsmuligheter, og hvor hele befolkningen har grunnleggende ferdigheter og digital kompetanse. Utdanning skal gi trygge rammer fra småbarnsalder til voksen alder. Forskning peker på at investering i kvalitet i utdanningen og tidlig innsats, gjennom gode hjelpetilbud når behov oppstår, har en menneskelig og sosioøkonomisk verdi, og reduserer behovet for større og dyrere innsatser senere i livet. Utdanning skal også gi kompetanse og skape motivasjon for deltakelse i demokratiet og samfunnet, og lære befolkningen kritisk tenkning og å identifisere og motvirke desinformasjon, og delta i åpen debatt og faktabasert meningsutveksling . Norden skal jobbe enda mer effektivt og samlet for å fremme inkludering i utdanning og arbeidsliv, blant annet ved å bygge trivsel og helse for alle, uansett utdanningsnivå samt språklig og kulturell bakgrunn, og sikre forebyggende og pedagogiske innsatser fra tidlig alder.

Delmål 1.1: Flere skal ha gode grunnleggende ferdigheter

Delmål 1.2: Utdanningen skal bidra til å styrke befolkningens demokratiske ferdigheter, kritisk tenkning, digital dannelse og evne til å navigere i en ny media- og informasjonsvirkelighet

Delmål 1.3: Færre skal falle utenfor utdanning og arbeidsliv, blant annet gjennom tidlige og forebyggende innsatser

Delmål 1.4: Norden skal jobbe for meningsfulle fellesskaper, økt trivsel og helse for barn, elever og studenter på alle utdanningsnivåer

Mål 2: Fremtidens utdanninger i Norden skal reflektere samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov

I 2030 skal enkeltpersoners mulighet til å utvikle egne ferdigheter gjennom hele livet fortsatt være grunnlaget for livslang læring i Norden – uansett behov og funksjonsevne. Samtidig trenger Norden å utvikle fleksible og tilpasningsdyktige utdannelser og læringsformer som utnytter kompetansene i befolkningen og møter arbeidsmarkedets og samfunnets behov. Dette inkluderer også kompetanseutvikling på arbeidsplassen, som krever løpende oppkvalifisering av undervisere for støtte til nye metoder og praksisnær læring. For å fremme overgangen til bærekraft og opprettholde velferdssamfunnet, er det nødvendig at så mange som mulig tilegner seg utdanning og deltar i arbeidslivet med spesialisert kompetanse innen yrker som samfunnet og arbeidslivet etterspør. Parallelt må Norden samlet motvirke utenforskap og marginalisering for en omstilling som er inkluderende og effektiv for alle.

Delmål 2.1: Det skal være et godt samsvar mellom utdanningssystemer og tilbud og kompetansebehov for å realisere den grønne omstillingen og bevare et godt velferdssamfunn

Delmål 2.2: Flere skal få bedret stillingen sin på arbeidsmarkedet gjennom etter- og videreutdanning og økt bruk av validering

Delmål 2.3: Flere med utenlandsk bakgrunn skal delta på arbeidsmarkedet gjennom målrettede språk- og oppkvalifiseringstilbud

Delmål 2.4: Flere skal gjennomføre en utdanning og få en god inngang til inkluderende og likestilt arbeidsliv

Mål 3: Nordisk forskning skal ha høy internasjonalt kvalitet, sikre god kunnskapsberedskap og gi ny kunnskap på strategisk viktige områder for Norden

Norden skal kjennetegnes som en sterk kunnskapsregion, hvor nordisk forskning er en integrert del av å finne konkrete løsninger på store samfunnsutfordringer, på tvers av fagområder og samarbeidsflater. Forskning skal ha nordisk merverdi, basert på felles verdier og prinsipper, og sikre at Norden har kunnskapsberedskap for fremtiden. Norden skal være en attraktiv forskningsregion med gode rammevilkår for å utøve forskning, uavhengig av kjønn, alder og funksjonsevne. Dette inkluderer bl.a. at det er god kjønnsbalanse i akademien og muligheter for karriereveier for unge forskere.

Delmål 3.1: De nordiske landene skal fremme eksellens og nordisk merverdi gjennom forskningssamarbeid og forskningsformidling for utvikling av de nordiske samfunnene

Delmål 3.2: Det nordiske forskningssamarbeidet skal fremme multidisiplinært og tverrsektorielt samarbeid mellom nasjonale og nordiske forskningsfinansierer

Delmål 3.3: Det nordiske samarbeidet om forskningsinfrastruktur skal fremmes

Delmål 3.4: Norden skal være en attraktiv forskningsregion med gode rammevilkår for å utøve forskning, uavhengig av kjønn, alder og funksjonsevne

Delmål 3.5: Norden skal ha forskning basert på prinsipper som akademisk frihet, forskningsintegritet, ansvarlig forskningspraksis, åpen vitenskap og forskningssikkerhet

Mål 4: Som nordisk fellesskap skal vi bevare og utvikle alle våre språk og språkfellesskap

Språk er vår viktigste felles samfunnsinfrastruktur og er med til at skape fellesskap og tillit og å styrke demokrati og deltakelse. Språkmangfoldet i Norden er stort og det er derfor viktig at vi i Norden bevarer og utvikler alle våre språk og språksamfunn inkludert urfolksspråkene, og de nasjonale minoritetsspråk. Det nordiske språkfellesskapet er unikt og er med til å sikre en felles nordisk identitet og fremme Norden som verdens mest bærekraftige og integrerte region. Interessen for bruken av de skandinaviske språkene blant barn og unge må styrkes, da det er de som skal videreføre det nordiske samarbeidet. Barn, unge og voksne med annen kulturell og språklig bakgrunn skal ha muligheter til å lære det samfunnsbærende språket i det nordiske landet de kommer til. For å styrke det nordiske språksamarbeidet frem mot 2030 krever ambisjonene langsiktig samarbeid, og at språkene får gode rammebetingelser og politisk fokus gjennom blant annet oppfølgingen av deklarasjonen om nordisk språkpolitikk, samt målrettet arbeid med digitale verktøy og kunstig intelligens.

Delmål 4.1: Det skal være en sterk felles kunnskap og forståelse av nordiske språk, spesielt forståelsen av de skandinaviske språkene

Delmål 4.2: Interessen for nordiske språk og nordisk samarbeid blant barn og unge skal styrkes

Delmål 4.3: De nordiske landene skal sikre at Nordens samfunnsbærende språk, nasjonale minoritetsspråk og tegnspråk skal utvikles og forbli levende i en tid preget av digitalisering

Mål 5: Norden skal fremmes som en integrert utdannings- og forskningsregion

Norden har som ambisjon å være verdens mest integrerte region innen 2030. Det skal være lett og attraktivt for nordboere å leve, studere og arbeide i et annet nordisk land. Allerede er det en høy grad av gjensidig anerkjennelse av kvalifikasjoner, og titusenvise av elever, studenter og lærere deltar i utvekslingsaktiviteter årlig, som til sammen bidrar til et integrert Norden. For at Norden skal være en attraktiv og relevant region, er det likevel noe som må både bevares og styrkes. Det nordiske samarbeidet skal fremmes som en naturlig arena for å videreutvikle nasjonal politikk, fremme nordiske fellesløsninger og styrke Norden som medspiller og en felles stemme i det europeiske og internasjonale samarbeidet.

Delmål 5.1: Norden skal styrkes som en strategisk viktig region ved å dele erfaringer og se nordiske problemstillinger i sammenheng med europeisk og internasjonal politikkutvikling

Delmål 5.2: Det skal være lett og attraktivt for nordboere å studere, forske og arbeide i et annet nordisk land

Delmål 5.3: Det skal være en høy grad av utveksling og mobilitet i Norden, og mellom de nordiske og baltiske landene på utdannings- og forskningsområdet

Samarbeidsprogrammets evaluering

Samarbeidsprogrammet gjelder i perioden 2025–2030, men perioden er inndelt i treårige arbeidsplaner i periodene 2025–2027 og 2028–2030.

Det vil gjennomføres en evaluering i midten av perioden. Basert på denne kan ministerrådet velge å gjøre justeringer i samarbeidsprogrammene og få innspill til hvordan arbeidsplanen for den siste perioden bør utformes.

I tillegg vil det skje en løpende evaluering etter vurdering fra generalsekretæren og ministerrådet.

Om denne publikasjon

Nordisk ministerråds samarbeidsprogram for utdanning, forskning og språk 2025–2030

PolitikNord 2024:762

ISBN 978-92-893-7997-7 (PDF)

ISBN 978-92-893-7998-4 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politiknord2024-762>

© Nordisk ministerråd 2024

Ikon på forside: Knud Andersen

Foto: Ann-Sofi Rosenkvist/Image Bank Sweden, Sofia Sabel/Image Bank Sweden, Oddleiv Apneseth/norden.org, Udirs bildebank, Lieselotte van der Meijs/Image Bank Sweden

Publisert Oktober 2024

Nordisk ministerråd

Nordens Hus, Ved Stranden 18, DK-1061 København, www.norden.org

Les flere nordiske publikasjoner: www.norden.org/no/publikasjoner